

clavis id quod prius non erat. Et hæc videtur opinio Magistri fuisse (IV. dist. xix.)

Sed hoc non videtur verbis Evangelii concordare, quæ claves Petro dandas promittunt (Matth. xvi.) & ita non solum una, sed duæ in ordine dantur.

Ex propter hoc alia opinio est quod scientia quæ est habitus, non est clavis, sed auctoritas actum scientiæ exercendi: quæ quandoque sine scientia est; quandoque autem scientia sine ipsa; sicut patet etiam in iudicibus secularibus: aliquis enim iudex secularis habet auctoritatem iudicandi, qui non habet juris scientiam; & aliquis è contrario habet juris scientiam, qui non habet auctoritatem iudicandi. Et quia actus iudicii, ad quem aliquis ex auctoritate suscepta obligatur, non autem ex scientiæ habitu, sine utroque bene fieri non potest; ideo auctoritas iudicandi, quæ clavis est scientiæ, sine scientiâ non potest sine peccato accipi; sed scientia sine auctoritate sine peccato haberi potest.

Ad tertium dicendum, quod potestas conficiendi est ad unum tantum alterius generis; & ideo non connumeratur clavibus, nec multiplicatur, sicut potestas clavium, quæ est ad diversos actus, quamvis secundum potestatis, sive auctoritatis essentiam sit una, ut dictum est (in corp. art.)

Ad quartum dicendum, quod velle uniuscuique est liberum: & ideo ad volendum non exigitur auctoritas; & propter hoc voluntas non ponitur clavis.

Ad quintum dicendum, quod tota Trinitas eodem modo remittit peccata, sicut una persona, & ideo non oportet quod sacerdos, qui minister est Trinitatis, tres claves habeat; & præcipue cum voluntas, quæ Spiritui Sancto appropriatur, clavem non requirat, ut dictum est (in solut. præc.)

QUÆSTIO XVIII.

De effectu clavium,

in quatuor articulis divisâ.

DEinde considerandum est de effectu clavium.

Circa quod queruntur quatuor.

Primo, utrum potestas clavium se extendat ad remissionem culpæ.

Secundo, utrum sacerdos possit remittere peccatum quoad penam.

Tertio, utrum sacerdos per potestatem clavium ligare possit.

Quarto, utrum possit solvere, & ligare secundum proprium arbitrium.

ARTICULUS I.

Utrum potestas clavium se extendat ad remissionem culpæ.

AD primum sic proceditur. Videtur quod potestas clavium se extendat ad remissionem culpæ. Dicitur enim discipulis Joan. xx. 27. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Sed hoc non dicitur quantum ad manifestationem tantum, ut Magister in littera dicit (IV. dist. xvi.ii.) Quia sic sacerdos novi Testamenti non haberet maiorem potestatem quam sacerdos veteris Testamenti. Ergo exerceret potestatem in culpæ remissionem.

2. Præterea, in penitentia datur gratia ad remissionem peccati. Sed huius sacramenti dispensator est sacerdos ex vi clavium. Ergo cum gratia non opponatur peccato ex parte penæ, sed ex parte culpæ, videtur quod sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex vi clavium.

3. Præterea, maiorem virtutem recipit sacerdos ex sua consecratione quam aqua baptismi ex sua sanctificatione. Sed aqua baptismi hanc vim accipit, ut corpus tangat, & tor abluat, secundum Augustinum (tract. xxx. in Joan. à med.) Ergo multo fortius sacerdos in sui consecratione hanc potestatem accipit, ut cor à culpæ macula abluere possit.

Sed contra. Supra Magister dixit (IV. dist. xvi.ii.) quod Deus hanc potestatem non contulit ministro, quod ad interiore mundationem cooperaretur ei. Sed si peccata quoad culpam remitteret, cooperaretur ei in mundatione interiori. Ergo potestas clavium non extendit se ad culpæ remissionem.

Præterea, peccatum non remittitur nisi per Spiritum Sanctum. Sed dare Spiritum Sanctum non est alicuius hominis, ut in Lib. I. (dist. xiv.) Magister dixit. Ergo nec peccata remittere quoad culpam.

Respondeo dicendum, quod sacramenta secundum Hugonem (Lib. II. de sacram. par. ix. cap. 11. à princ.) ex sanctificatione invisibilem gratiam continent. Sed huiusmodi sanctificatio quandoque ad necessitatem sacramenti requiritur tam in materia, quam in ministro, sicut patet in confirmatione; & tunc vis sacramentalis est in utroque coniunctim. Quandoque autem ex necessitate sacramenti non requiritur nisi sanctificatio materis, sicut in baptismo, quia non habet ministrum determinatum quantum ad sui necessitatem; & tunc tota vis sacramentalis consistit in materia. Quandoque vero de necessitate sacramenti requiritur consecratio, vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materis; & tunc tota vis sacramentalis consistit in ministro, sicut est in penitentia.

nitentia. Unde eodem modo se habet potestas clavium quæ est in sacerdote, ad effectum sacramenti penitentis, sicut se habet virtus quæ est in aqua baptismi, ad effectum baptismi. Baptismus autem, & sacramentum penitentis conveniunt quodammodo in effectu, quia utrumque contra culpam ordinatur directe: quod non ita est de aliis sacramentis: sed in hoc differunt, quia sacramentum penitentis, eo quod habet actus suscipientis quasi materiales, non potest dari nisi adultis, in quibus requiritur præparatio ad suscipiendum effectum sacramentorum; sed baptismus quandoque datur adultis, & quandoque pueris, & aliis carentibus usu rationis; & ideo per baptismum datur gratia, & remissio peccatorum pueris sine aliqua sui præparatione precedente, non autem adultis, in quibus præxiigitur præparatio removens fictionem. Quæ quidem præparatio quandoque præcedit tempore, sufficiens ad gratiæ susceptionem, autem baptismus actu percipitur, sed non ante votum baptismi post tempus propositæ veritatis: quandoque autem talis præparatio tempore non præcedit, sed est simul cum baptismi susceptione; & tunc per baptismi susceptionem gratia remissionis culpæ conferuntur. Sed per penitentis sacramentum nunquam datur gratia, nisi præparato adit, vel prius fuerit. Unde virtus clavium operatur ad culpæ remissionem vel in voto exiens, vel in actu se exercens, sicut & aqua baptismi. Sed sicut baptismus non agit sicut principale agens, sed sicut instrumentum: non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem causandam, etiam instrumentally, sed disponens ad gratiam per quam fit remissio culpæ; ita est de potestate clavium. Unde solus Deus remittit per se culpam; & in virtute eius agit instrumentally sacerdos, ut instrumentum inanimatum, & sacerdos ut instrumentum animatum, quod dicitur servus secundum Philo. in VII. Eth. (cap. xii. ad fin.) & ideo sacerdos agit ut minister. Et sic patet quod potestas clavium ordinatur aliquo modo ad remissionem culpæ, non sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Unde si ante absolutionem aliquis non fuisset perfecte dispositus ad gratiam suscipiendam; in ipsa confessione, & absolutione sacramentali gratiam consequeretur, si obicem non poneret. Si enim clavis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad remissionem penæ tantum, ut quidam dicunt; non exigerebatur votum suscipiendi effectum clavium ad culpæ remissionem, sicut non exigitur votum suscipiendi alia sacramenta que non ordinantur ad culpæ dimissionem, sed contra penam. Sed hoc facit videri, quod non ordinetur ad culpæ dimissionem, quia semper usus clavium ad hoc quod effectum habeat,

S. Iban. Oper. Tom. VI

requirit præparationem ex parte recipientis sacramentum. Et similiter videretur de baptismo, si nunquam daretur nisi adultis.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut Magister dicit in littera (IV. dist. xviii.) sacerdotibus commissæ est potestas remittendi peccata, non ut propria virtute remittant, quia hoc Deo est, sed ut operationem Dei remittentes ostendant, tamquam ministri. Sed hoc contingit tribus modis. Uno modo ut ostendant eam non præsentem, sed promittant eam futuram, sine hoc quod aliquid operentur ad ipsam: & sic sacramenta veteris legis operationem Dei significabant; unde & sacerdotes veteris legis ostendebat tantum, & nihil operabatur. Alio modo ut significent præsentem, & nihil ad eam operentur: sic quidam dicunt, quod sacramenta novæ legis significant collationem gratiæ, quam Deus in ipsa sacramentorum collatione dat, sine hoc quod in sacramentis sit aliqua virtus operans ad gratiam; & secundum hanc opinionem etiam potestas clavium esset tantum ostendens divinam operationem in culpæ remissione in ipsa sacramentali collatione factam. Tertio modo ut significent divinam operationem ad remissionem culpæ præsentem, & ad ipsam aliquid dispositive, & instrumentally operentur, & sic secundum aliam opinionem, quæ sustinetur communiter, sacramenta novæ legis emundationem ostendunt divinitus factam. Et hoc modo etiam sacerdos novi Testamenti ostendit absolutus à culpa: quia proportionaliter oportet loqui de sacramentis, & de potestate ministrorum. Nec obstat quod claves Ecclesiæ ad remissionem culpæ disponant, quia culpa iam est remissa; sicut nec quod baptismus disponat, quantum in se est eo qui iam sanctificatus est.

Ad secundum dicendum, quod neque sacramentum penitentis, neque sacramentum baptismi, operando pertingit directe ad gratiam, nec ad culpæ remissionem, sed dispositive.

Unde etiam patet responso ad tertium.

Alie rationes ostendunt, quod ad remissionem culpæ directe clavium potestas non operetur: quod concedendum est.

H

AR-

ARTICULUS II. 69

Utrum sacerdos possit remittere peccatum quoad penam.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod sacerdos non possit remittere peccatum quoad penam. Peccato enim debetur pena æterna, & temporalis. Sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet poenitens obligatus ad penam temporalem in purgatorio, vel in hoc mundo faciendam. Ergo non dimittit aliquo modo penam.

2. Præterea. Sacerdos non potest præjudicare iustitiæ divinæ. Sed ex divina iustitia taxata est poenitentibus pena, quam debent subire. Ergo sacerdos non potest de ea aliquid remittere.

3. Præterea. Ille qui parvum peccatum commisit, non est minus susceptivus effectus clavium, quam ille qui commisit majus peccatum. Sed si aliquid de pena per officium sacerdotis de majori peccato dimittitur, possibile est esse adeo parvum peccatum, cui non debeat plus de pena quam illud quod de majori peccato dimissum est. Ergo poterit totam penam illius peccati parvi dimittere: quod falsum est.

4. Præterea. Tota pena temporalis peccato debita est unius rationis. Si ergo per primam absolutionem dimittur aliquid de pena, etiam per secundam ab eodem peccato absolutionem poterit aliquid dimitti; & sic tantum poterit multiplicari absolutio, quod vi clavium tota pena tollatur; cum secunda absolutio non sit minoris efficacis quam prima: & sic peccatum remanebit omnino impunitum: quod est inconveniens.

Sed contra. Clavis est potestas ligandi, & solvendi. Sed potest sacerdos injungere penam temporalem. Ergo & potest abolere à penam.

Præterea. Sacerdos non potest dimittere peccatum quantum ad culpam, ut in littera dicitur (IV. dist. xvi. 11.) nec quantum ad penam æternam pari ratione. Si ergo non potest remittere quantum ad penam temporalem, nullo modo remittere poterit: quod est omnino contrarium dictis Evangelii.

Respondendo dicendum, quod idem iudicium est de effectu quem potestas clavium exercita actualiter complet in eo in quo contritio tempore præcessit, & de effectu baptismi, qui jam habenti gratiam datur. Aliquis enim per fidem, & contritionem præcedentem baptismum, gratiam remissionis peccatorum quantum ad culpam consecutus est; sed quando actualiter postea baptismum suscipit, gratia augetur, & à reatu penæ totaliter absolvitur, eo

quod sit particeps passionis Christi: & similiter illi qui per contritionem consecutus est remissionem peccatorum quantum ad culpam, & per consequens quantum ad reatum penæ æternæ, quæ simul cum culpa dimittitur ex vi clavium ex passione Christi efficaciam habentium, augetur gratia, & remittitur temporalis pena, cujus reatus adhuc remanerat post culpæ remissionem; non tamen tota, sicut in baptismo, sed pars ejus: quia in baptismo regeneratus homo configuratur passioni Christi, totaliter efficaciam passionis Christi, quæ sufficit ad omnem penam delendam, in se suscipiens, ut nihil de prioris peccati actualis pena remaneat: quia non debet alicui imputari ad penam nisi quod ipsemet fecit. In baptismo autem homo novam vitam accipiens, fit per gratiam baptismalem novus homo: & ideo nullus reatus penæ in eo remanet pro præcedenti peccato. Sed in poenitentia non mutatur homo in aliam vitam: quia non est regeneratio, sed sanatio quedam. Et ideo ex vi clavium, quæ operantur in sacramento poenitentis, non tota pena remittitur; sed aliquid de pena temporalis, cujus reatus post absolutionem à pena æterna remanere potuit: nec solum de pena illa quam hic poenitens habet in consuetudo, ut quidam dicunt: quia sic confessio, & sacramentalis absolutio non essent nisi in onus, quod non competit sacramenti novæ legis: sed etiam de illa pena quæ in purgatorio debetur, aliquid remittitur, ut minus in purgatorio puniatur absolutus ante satisfactionem decedens, quam si ante absolutionem decederet.

Ad primum ergo dicendum, quod sacerdos non remittit totam penam temporalem, sed partem: & ideo adhuc manet obligatus ad penam satisfactoriam.

Ad secundum dicendum, quod passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mundi: & ideo sine præjudicio divinæ iustitiæ aliquid de pena peccatori debita, remitti potest, secundum quod effectus passionis ad ipsum per sacramenta Ecclesiæ pertingit.

Ad tertium dicendum, quod pro quolibet peccato oportet aliquam penam satisfactoriam remanere, per quam medicina contra peccatum præstetur. Et ideo quamvis virtute absolutionis dimitatur aliqua quantitas penæ debite pro aliquo magno peccato, non oportet quod tanta quantitas penæ dimittatur respectu cujuslibet peccati, quia secundum hoc aliquid peccatum remaneret omnino sine pena; sed virtute clavium de penis singulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.

Ad quartum dicendum, quod quidam dicunt, quod in prima absolutione tantum dimittitur vi clavium, quantum dimitti potest; sed tamen valet iterata confessio, tum propter instructionem, tum propter majorem certitudi-

nem, tum propter intercessionem sacerdotis, vel confessoris, tum propter verecundiæ meritum.

Sed hoc non videtur verum: quia etsi esset ratio confessionem iterandi, non tamen esset ratio iterandi absolutionem, præcipue in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundam absolutionem, sicut post primam; sicut videmus, quod sacramentum extremæ unctionis non iteratur super eundem morbum, eo quod totum quod per sacramentum fieri potuit, semel factum est. Et præterea in secunda confessione non requireretur quod haberet claves ille cui fit confessio, si nihil ibi vis clavium operaretur.

Et ideo dicunt alii, etiam in secunda absolutione aliquid vi clavium dimitti de pena: quia in secunda absolutione gratia confertur augmentum: & quanto major gratia recipitur, minus de impuritate præcedentis peccati manet; & ideo minor pena purgans debetur. Unde etiam in prima absolutione alicui plus, & minus dimittitur vi clavium de pena, secundum quod plus se, vel minus ad gratiam disponit: & potest esse tanta dispositio, quod etiam ex vi contritionis tota pena tollatur ut prædictum est (quæst. v. art. 2.). Unde etiam non est inconveniens, si per frequentem confessionem etiam tota pena tollatur, ut peccatum omnino remaneat impunitum, pro quo pena Christi satisfecit.

ARTICULUS III. 70

Utrum sacerdos per potestatem clavium possit ligare.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod sacerdos per potestatem clavium ligare non possit. Virtus enim sacramentalis ordinatur contra peccatum, ut medicina. Sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggravatio morbi, ut videtur. Ergo sacerdos per vim clavium, quæ est vis sacramentalis, non potest ligare.

2. Præterea. Sicut abolere, vel aperire est amovere obstaculum; ita ligare est obstaculum ponere. Sed obstaculum regni peccatum est, quod nobis ex alio imponi non potest, quia non nisi voluntate peccatur. Ergo sacerdos ligare non potest.

3. Præterea. Claves ex passione Christi efficaciam habent. Sed ligare non est effectus passionis. Ergo ex clavium potestate non potest sacerdos ligare.

Sed contra est quod dicitur Matth. xvi. 19. *Quodcumque ligaveris super terram, & erit ligatum & in cælis.*

Præterea. Potestates rationales sunt ad opposita. Sed potestas clavium est potestas rationalis, cum habeat discretionem adjunctam. Ergo

go habet se ad opposita. Ergo si potest solvere, potest & ligare.

Respondendo dicendum, quod operatio sacerdotis in usu clavium est conformis Dei operationi, cujus minister est. Deus autem habet operationem & in culpam, & in penam: sed in culpam ad solvendum quidem directe, ad ligandum autem indirecte, in quantum obdurare dicitur, dum gratiam non largitur; sed in penam habet operationem directe quantum ad utrumque, quia & penæ parit, & penam infligit. Similiter ergo & sacerdos, etsi in absolvendo ex vi clavium habet aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem modo jam prædicto (art. i. huj. quæst.), non tamen ligando aliquam operationem habet in culpam; nisi ligare dicatur in quantum non absolvit, sed ligatus ostendit; sed in penam habet potestatem & ligandi, & solvendi. Solvitur enim à pena quam dimittit; sed ligatur quantum ad penam quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur: uno modo considerando ipsam quantitatem penæ in communi; & sic non ligat, nisi in quantum non solvit, sed ligatum ostendit: alio modo considerando penam hanc vel illam determinate, & sic ligat ad penam, imponendo eam.

Ad primum ergo dicendum, quod illud residuum penæ ad quod obligat, est medicina purgans peccati impuritatem.

Ad secundum dicendum, quod obstaculum regni non solum est peccatum; sed etiam pena; quam qualiter sacerdos imponat, dictum est (in corp.).

Ad tertium dicendum, quod etiam passio Christi obligat nos ad penam aliquam, per quam ei conformemur.

ARTICULUS IV. 71

Utrum sacerdos possit ligare & solvere secundum proprium arbitrium.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod sacerdos possit ligare, & solvere secundum proprium arbitrium. Hieronymus enim dicit (hab. c. lxxxvi. de poenit. dist. 1. & imple. Basil. epit. can. ad Amphiloche. can. 11. & in Conc. Metensi. an. Chr. 859. cap. x.) *Mensuram temporis in agenda poenitentia ideo non sibi oportet præfixisse canonem pro unoquoque criminis, ut de singulis dicant, qualiter unumquodque sit emendandum; sed magis arbitrio sacerdotis intelligenti relinquendum statuit.* Ergo videtur quod ipse secundum suum arbitrium possit ligare, & solvere.

2. Præterea. Dominus laudavit ecclesiam iniquitatis, quod prudenter fecisset, quia debitoribus domini sui remisisset largiter. (Luc. xvi.) Sed Deus est magis longus ad misericordiam quam aliquis dominus temporalis. Ergo

H 2 vi.

videtur quod laudabilior sit sacerdos, quanto plus de poena remisit.

3. Præterea. Omnis actio Christi nostra est instructio. Sed ipse quibusdam peccantibus nullam poenam imposuit, sed solum emendationem vitæ; ut patet de adultera, Joan. vii. Ergo videtur quod secundum arbitrium suum posset etiam sacerdos, qui est vicarius Christi, dimittere totam poenam: vel partem.

Sed contra. Gregorius VII. dicit (in Conc. Rom. V. an. Chr. 1078. can. v. & hab. cap. vi. de poenit. dist. 11.) *Falsam poenitentiam dicimus que non secundum auctoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminis imponitur.* Ergo videtur quod non omnino sit in arbitrio sacerdotis.

Præterea. Ad actum clavium requiritur discretio. Sed si esset omnino in voluntate sacerdotis dimittere, & imponere de poena quantum vellet, non esset ibi necessaria discretio, quia nunquam ibi indiscretio posset accidere. Ergo non est omnino in arbitrio sacerdotis.

Respondet dicendum, quod sacerdos operatur in usu clavium sicut instrumentum, & minister Dei. Nullum autem instrumentum habet efficaciam actum, nisi secundum quod movetur à principali agente. Et ideo dicit Dionysius in fine eccl. Hierar. quod *sacerdotibus utendum est virtutibus hierarchicis, quomodo Divinitas eos movet.* In cuius signum Matth. xvi. ante potestatem clavium Petro traditam fit mentio de revelatione Divinitatis ei facta: & Joan. xx. præmittitur potestati remissionis Apostolis data Spiritus Sancti donum, quo *filii Dei aguntur.* (Rom. vii. 14.) Unde si quis præter illum motum divinitus uti sua potestate præsumeret, non consequeretur effectum, ut Dionysius dicit (ibid.) & præter hoc à divino ordine averteretur; & sic culpam incurreret. Et quia poenæ satisfactoriæ infligendæ, medicinæ sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed variandæ sunt secundum arbitrium medici non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam medicinæ; ita poenæ satisfactoriæ in canonibus determinatæ non competunt omnibus; sed variandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis divino instinctu regularum. Sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam ita efficacem quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ majus periculum oriatur; ita sacerdos divino instinctu motus non semper totam poenam quæ uni peccato debetur, injungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine poenæ desperet, & à poenitentia totaliter recedat.

Ad primum ergo dicendum, quod arbitrium illud debet esse divino instinctu regulatum.

Ad secundum dicendum, quod etiam de hoc laudatur villicus, quod prudenter fecit. Et ideo in remissione poenæ debet discretio adhibenda est.

Ad tertium dicendum, quod Christus habuit potestatem excellentiæ in sacramentis: unde ipse ex auctoritate poenam totam, et partem poterat dimittere, sicut volebat. Non est ergo simile de his qui operantur tantum ut ministri.

QUÆSTIO XIX.

De ministris clavium,

in sex articulis divisa.

DEinde considerandum est de ministris clavium, & usu earum.

Circa quod quaeruntur sex.

Primo, utrum sacerdotes legales claves habuerit.

Secundo, utrum Christus claves habuerit. Tertio, utrum soli sacerdotes claves habeant.

Quarto, utrum sancti homines non sacerdotes claves, vel usum earum habeant.

Quinto, utrum mali sacerdotes usum clavium habeant efficacem.

Sexto, utrum schismatici, hæretici, excommunicati, suspensi, & degradati usum clavium habeant.

ARTICULUS I. 72

Utrum sacerdos legalis claves habuerit.

AD primum sic proceditur. Videtur quod sacerdos legalis claves habuerit. Clavis enim est sequela ordinis. Sed ipsi habuerunt ordinem, ex quo sacerdotes dicebantur. Ergo etiam habuerunt claves sacerdotales.

2. Præterea. Sicut Magister dicit (IV. dist. xvi. 11.) claves sunt duæ, scilicet scientia discernendi, & potentia iudicandi. Sed ad utrumque sacerdotes legales habebant auctoritatem. Ergo habebant claves.

3. Præterea. Sacerdotes legales habebant aliquam potestatem super reliquum populum: non temporalem, quia sic potestas regia non fuisset distincta à sacerdotali: ergo spirituales; & hæc est clavis. Ergo habebant clavem.

Sed contra. Claves ordinantur ad aperiendum regnum caelorum, quod aperiri non potuit ante Christi passionem. Ergo sacerdos legalis claves non habuit.

Præterea. Sacramenta veteris legis gratiam non conferebant. Sed aditus regni caelestis aperiri non potuit nisi per gratiam. Ergo per illa sacramenta non poterat aperiri: & sic etiam

facieros, qui minister eorum erat, claves regni caelestis non habebat.

Respondet dicendum, quod quidam dixerunt, quod in veteri lege erant claves regni apud sacerdotes, quia eis erat commissum imponere poenam pro delictis, ut dicitur Levit. vi. quod ad claves pertinere videtur; sed fuerunt tunc incomplete, nunc autem per Christum in sacerdotibus novæ legis perfectæ sunt.

Sed hoc videtur esse contra intentionem Apostoli in epistola ad Heb. cap. ix. Ibi enim sacerdotium Christi præfertur sacerdotio legali, per hoc quod *Christus assumpsit sanguinem futurum*, (a) *introducens per proprium sanguinem in tabernaculum non manufactum, in quod introducebat sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum, & taurorum.* Unde patet quod sacerdotii illius potestas non se extendat ad caelestia, sed ad figuras caelestium. Et ideo secundum alios dicendum est, quod non habebant claves; sed in eis clavium figura præcessit.

Ad primum ergo dicendum, quod claves regni caelestis consequuntur ad sacerdotium, quo homo in caelestia introducit; non autem tale erat sacerdotium Leviticum: & ideo claves caeli non habuerunt, sed claves terreni tabernaculi.

Ad secundum dicendum, quod sacerdotes veteris legis habebant auctoritatem discernendi, & iudicandi, sed non ut admitteretur homo iudicatus ab eis in caelestia, sed in figuras caelestium.

Ad tertium dicendum, quod non habebant spirituales potestatem: quia (b) per sacramenta legalia non à culpis, sed ad irregularitates purgabant homines, ut ad manufactum tabernaculum aditus purgatis per eos pateret.

ARTICULUS II. 73

Utrum Christus clavem habuerit.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod Christus non habuerit clavem. Clavis enim characterem ordinis consequitur. Sed Christus non habuit characterem. Ergo non habuit clavem.

2. Præterea. Christus habuit in sacramentis potestatem excellentiæ, ut effectum sacramenti sine sacramentalibus posset conferre. Sed clavis est quodam sacramentale. Ergo non indiget clavi; & sic frustra eam habuisset.

Sed contra est quod dicitur Apoc. 111. 7. *Hæc dicit qui habet clavem David &c.*

Respondet dicendum, quod virtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agente, non eodem modo, sed in per se agente est periri

(a) Ita edit. *passim.* Melius vetus exemplum *an.* 1486. ad tabernaculum caeleste introducens per proprium sanguinem, non in manufactum &c.

fectus. Potestas autem clavium, quam nos habemus, & altorum sacramentorum virtus est instrumentalis; sed in Christo est ut in per se agente ad salutem nostram; per auctoritatem quidem, in quantum est Deus; sed per meritum, in quantum est homo. Clavis autem de ratione sua exprimit potestatem aperienti, & claudendi, sive aliquis aperiat, quasi principale agens, sive quasi minister. Et ideo in Christo oportet ponere clavem; sed altiori modo quam fit in ejus ministris: & ideo dicitur, quod habeat clavem excellentiæ.

Ad primum ergo dicendum, quod character de sua ratione dicit aliquid ab alio derivatum: & ideo potestas clavium, quæ in nobis à Christo derivata est, sequitur characterem, quo Christo conformamur; sed in Christo non sequitur characterem, sed principalem formam.

Ad secundum dicendum, quod clavis illa quam Christus habuit, non erat sacramentalis sed sacramentalis clavis principium.

ARTICULUS III. 74

Utrum soli sacerdotes claves habeant.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod non soli sacerdotes claves habeant. Dicit enim Isidorus (Lib. VII. Etym. cap. xii. in fi. & Lib. II. de eccl. iust. offic. cap. xiv.) quod *ostiarum inter bonos, & malos habent iudicium, dignos recipiunt, indignos rejiciunt.* Sed hæc est definitio clavium, ut ex dictis patet (quæst. xvi. art. 2.) Ergo non solum sacerdotes, sed etiam ostiarii claves habent.

2. Præterea. Claves sacerdotibus dantur, dum per unctionem potestatem divinitus accipiunt. Sed Reges etiam potestatem in populum fidelem divinitus habent, & unctione sanctificantur. Ergo non soli sacerdotes habent claves.

3. Præterea. Sacerdotium est ordo uni singulari persone conveniens. Sed clavium aliquando videtur habere tota una congregatio: quia quædam Capitula excommunicationem infere possunt; quod ad potestatem clavium pertinet. Ergo non soli sacerdotes clavem habent.

4. Præterea. Mulier non est sacramentalis ordinis susceptiva, quia ei in Ecclesiis docere non competit, secundum Apostolum I. Cor. xiv. Sed aliquæ mulieres videntur habere clavem sicut Abbatisse, quæ habent spirituales potestatem in subditas. Ergo non solum sacerdotes claves habent.

Sed contra est quod Ambrosius dicit (Lib. I. de poenit. cap. 11. à princ.) *Hæc sunt, scilicet ligandi, & solvendi, filii sacerdotibus est concessum.* *non mortalium hæc obsequium, sed spirituum.*

Præterea. Per potestatem clavium efficitur (a) *ad tabernaculum caeleste introducens per* (b) *Al. per sacramentalia.*

aliquis medijs inter populum & Deum. Sed hoc tantum sacerdotibus competit, qui *confirmandi sunt in his quae sunt ad Deum, ut efficiant dona, & sacrificia pro peccatis*, ut dicitur Hebr. vi. 1. Ergo soli sacerdotes claves habent.

Respondeo dicendum, quod clavis est duplex. Una quae fit extendit ad ipsum caelum immediate, removendo impedimenta introitus in caelum per remissionem peccati: & haec vocatur clavis ordinis: & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinantur populo in his quae directe sunt ad Deum. Alia clavis est quae non directe se extendit ad ipsum caelum, sed mediante militante Ecclesia, per quam aliquis ad caelum vadit, dum per eam aliquis excluditur, vel admittitur ad consortium Ecclesiae militantis, per excommunicationem, & absolutionem: & haec vocatur clavis jurisdictionis in foro caesarem & ideo hanc etiam non sacerdotes habent: postquam sicut archidiaconi, & electi, & alii qui excommunicare possunt. Sed non proprie dicitur clavis caeli, sed quaedam dispositio ad ipsum.

Ad primum ergo dicendum, quod ostiarii habent clavem custodiendi ea quae in templo materialiter continentur: & habent iudicium a tali templo excludendi, & admittendi, non quidem sua auctoritate iudicantes, qui sint digni, vel indigni, sed iudicium sacerdotum exequentes, ut sic quodammodo executores potestatis sacerdotalis videantur.

Ad secundum dicendum, quod Reges non habent aliquam potestatem in spiritualibus: & ideo clavem regni caelestis non accipiunt, sed solum in temporalibus, quae etiam non nisi a Deo esse potest, ut patet Rom. x. 11. Nec perunctionem in aliquo sacro ordine consecrantur, sed excellentia potestatis ipsorum a Christo descendere significatur, ut & ipsi sub Christo in populo christiano regnent.

Ad tertium dicendum, quod sicut in politicis quandoque iudex habet potestatem, sicut est in regno; quandoque autem mali in diversis officiis constituti etiam ex quo, ut patet in VIII. Ethic. (cap. xi. & xii.) ita etiam spiritualis iudicium potest haberi ab uno solo, sicut ab Episcopo, & a pluribus simul, sicut a Capitulo: & sic habent clavem jurisdictionis, non tamen clavem ordinis simul omnes.

Ad quartum dicendum, quod mulier, secundum Apostolum (I. ad Timoth. ii. & ad Tit. ii.) est in statu subjectionis: Et ideo non potest habere aliquam spirituales jurisdictionem: quia etiam secundum Philosophum in VIII. Ethic. (cap. x. a media) corruptio est urbanitatis, quando ad mulierem dominum pervenit. Unde mulier non habet neque clavem ordinis, neque clavem jurisdictionis. Sed committitur mulier aliquis usus clavium, sicut ha-

bere correctionem in subditas mulieres, propter periculum quod imminere posset, si viri mulieribus cohabitarent.

ARTICULUS IV.

Utrum sancti homines non sacerdotes claves habeant.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod etiam sancti homines non sacerdotes usum clavium habeant. Absolutio enim, & ligatio, quae fit per claves, efficaciam habet ex merito passionis Christi. Sed illi maxime passioni Christi conformantur qui per patientiam, & alias virtutes Christum passum sequuntur. Ergo videtur quod etiam non habeant sacerdotalem ordinem, possint ligare, & solvere. 2. Præterea, Hebr. vii. 7. dicitur: *Sine ulla contradictione quod minus est a meliore benedicitur*. Sed in spiritualibus, secundum Augustinum (Lib. VI. de Trinit. cap. viii.) hoc est majus esse quod est melius esse. Ergo meliores, qui scilicet plus de caritate habent, possunt alios benedicere absolviendo: & sic idem quod prius.

Sed contra. *Cujus est potentia, eius est actio*, secundum Philosophum (Lib. de somn. & vi. cap. i. parum a princ.) Sed clavis, quae est potestas spiritualis, est tantum sacerdotum. Ergo & usus eius non nisi sacerdotibus convenire potest.

Respondeo dicendum, quod agens per se, & agens instrumentale in hoc differunt, quod agens instrumentale non inducit in effectum similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis; principale autem agens inducit similitudinem suam. Et ideo, ex hoc aliquid constituit principale agens quod habet aliquam formam; quam in alterum transfundere potest; non autem ex hoc constituitur agens instrumentale, sed ex hoc quod est applicatum a principali agente ad effectum aliquem inducendum. Cum ergo in actu clavium principale agens sit Christus, ut Deus per auctoritatem, & ut homo per meritum, ex ipsa plenitudine divinae bonitatis in eo, & ex perfectione gratiae consequitur quod possit in actu clavium. Sed homo alius non potest in actu clavium sicut per se agens: quia nec ipse alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare potest, nec sufficienter mereri: & ideo non est nisi sicut agens instrumentale. Unde ille qui effectum clavium consequitur non assimilatur utenti clavibus, sed Christo. Et ideo quantumcumque aliquis habeat de gratia, non potest peringere ad effectum clavium, nisi applicetur ad hoc ut minister per ordinis susceptionem.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut inter instrumentum & effectum non existit

similitudo secundum convenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumentum ad effectum; ita etiam nec inter instrumentum & principale agens: & talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum; & talis similitudo eis usum clavium non confert.

Ad secundum dicendum, quod quamvis purus homo non possit alteri ex condigno mereri gratiam, tamen unus meriti potest cooperari ad salutem alterius. Et ideo duplex est benedictio. Una quae est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actum: & talis potest fieri a quolibet sancto, in quo Christus habitat per gratiam; & haec requirit majoritatem bonitatis ad minus, in quantum hujusmodi. Alia est benedictio qua homo benedicit, ut benedictionem, quae est ex merito Christi, instrumentaliter alicui applicans: & quantum ad hanc requiritur majoritas ordinis, & non virtutis.

ARTICULUS V.

Utrum mali sacerdotes usum clavium habeant.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod mali sacerdotes usum clavium non habeant. Joan. enim xx. ubi usus clavium Apostolis traditur, Spiritus Sancti donum praerititur. Sed mali non habent Spiritum Sanctum. Ergo non habent usum clavium.

2. Præterea, Nullus sapiens Rex dispensationem sui thesauri suo inimico committit. Sed usus clavium in dispensatione consistit thesauri caelestis Regis, qui est ipsa sapientia. Ergo mali, qui per peccatum sunt ejus hostes, non habent usum clavium.

3. Præterea, Augustinus dicit (Lib. V. de baptis. cont. Donatist. cap. xxi. ad fi.) quod *sacramentum gratiae dat etiam Deus per malos; ipsam vero gratiam non nisi per sanctum, vel per sanctos suos: ideo remissionem peccatorum per sanctum facit, vel per ipsos columbae membra*. Sed remissio peccatorum est usus clavium. Ergo peccatores, qui non sunt columbae membra, usum clavium non habent.

4. Præterea, Intercessio mali sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum: quia secundum Gregorium (in Pastoralibus par. i. cap. xi. a princ.) *cum si qui displicet, ad interpellandum mittitur, inani animo ad deum provocatur*. Sed usus clavium fit per quamdam intercessionem, ut patet in forma absolutionis. Ergo pravi sacerdotes non habent efficaciam clavium usum.

Sed contra. Nullus potest scire de alio nisi in statu salutis. Si ergo nullus posset uti clavibus in absolviendo, nisi existens in statu

salutis, nullus sciret se esse absolutum: quod est valde inconveniens.

Præterea, Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini. Sed sacerdos est solum minister. Ergo non potest sua malitia donum a Deo transfusum per eum nobis auferre.

Respondeo dicendum, quod sicut participatio formae, quae est inducenda in effectum, non facit instrumentum; ita nec subtractio talis formae tollit usum instrumenti. Et ideo cum homo fit tantum instrumentaliter agens in usu clavium, quantumcumque sit gratia per peccatum privatus, per quam gratiam fit remissio peccatorum, nullo tamen modo privatur usu clavium.

Ad primum ergo dicendum, quod donum Spiritus Sancti exigitur ad usum clavium, non ut sine quo fieri non possit: sed quia sine eo incongrue fit parte utentis; quamvis subiciens se clavibus effectum clavium consequatur.

Ad secundum dicendum, quod Rex terrenus in thesauro suo defraudari, & decipi potest: & ideo dispensationem ejus hosti non committit. Sed Rex caelestis defraudari non potest: quia totum ad ipsius honorem cedit, etiam quod aliqui clavibus male utantur, quia novit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod Augustinus loquitur de remissione peccatorum; secundum quod sancti homines cooperantur ad ipsam, non ex vi clavium, sed ex merito congrui. Et ideo dicit, quod etiam per malos sacramenta ministrat: inter alia sacramenta etiam absolutio, quae est usus clavium; computari debet: sed per membra columbae, id est per sanctos homines, facit remissionem peccatorum, in quantum eorum intercessionibus peccata remittit.

Vel potest dici, quod membra columbae nominat omnes ab Ecclesia non peccatis: qui enim ab eis sacramenta recipiunt, gratiam consequuntur; non autem qui recipiunt ab illis qui sunt ab Ecclesia peccati; quia ex hoc ipso peccant; excepto baptismo, quem in casu necessitatis licet etiam ab excommunicato recipere.

Ad quartum dicendum, quod intercessio quam sacerdos malus ex propria persona facit non habet efficaciam; sed illa quam facit ut minister Ecclesiae, habet efficaciam ex merito Christi. Utroque tamen modo debet intercessio sacerdotis populo subjecto proficere, non solum in statu salutis, sed etiam in statu salutis, quia in statu salutis non potest scire de alio nisi in statu salutis. Si ergo nullus posset uti clavibus in absolviendo, nisi existens in statu

ARTICULUS VI. 77

Utrum schismatici, heretici, excommunicati, suspensi, & degradati usum clavium habeant.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod schismatici, heretici, excommunicati, suspensi, & degradati usum clavium habeant. Sicut enim potestas clavium dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi. Sed non possunt amittere usum potestatis conficiendi: quia si conficiunt, confectum est, quamvis peccent conficientes. Ergo etiam non possunt amittere usum clavium.

Præterea. Omnis potestas spiritualis activa in eo qui habet usum liberi arbitrii, exit in actum, & potestas clavium adhuc remanet in prædictis: quia cum non detur nisi in ordine, oporteret reordinari eos, quando ad Ecclesiam redeunt. Ergo cum sit potentia activa, possunt in actum ejus exire, cum voluerint.

Præterea. Spiritualis gratia magis impeditur per culpam quam per poenam. Sed excommunicatio, & suspensio, & degradatio sunt poenæ quædam. Cum ergo propter culpam non amittat aliquis usum clavium, videtur quod nec propter ista.

Sed contra. Augustinus dicit (tract. cxxii. in Joan. sub. fi.) quod Ecclesia caritas peccata dimittit. Caritas autem est quæ facit Ecclesie unionem. Cum ergo prædicti sint ab Ecclesie unione divisi, videtur quod usum clavium non habeant in remittendis peccatis.

Præterea. Nullus absolvitur à peccato secundo hoc quod peccat. Sed aliquis à prædictis absolutionem peccatorum petens peccat, contra præceptum Ecclesie faciens. Ergo per eos à peccato absolvi non potest: & sic idem quod prius.

Respondet dicendum, quod in omnibus prædictis manet clavium potestas quantum ad essentiam, sed usus impeditur ex defectu materia. Cum enim usus clavium in utente prælationem requirat respectu ejus in quem utitur, ut supra dictum est (quæst. xvi. art. 2. ad 2.) propria materia, in qua exercetur usus clavium, est homo subditus. Et quia per ordinationem Ecclesie usus subditus alteri, ideo etiam per Ecclesiam prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subiectus. Unde cum Ecclesia hereticos, & schismaticos, & alios hujusmodi privet, subtrahendo subditos vel simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc quod privati sunt, non possunt usum clavium habere.

Ad primum ergo dicendum, quod materia sacramenti Eucharistie, in quam suam potestatem exercet sacerdos, non est homo.

sed panis triticeus, & in baptismo homo simpliciter. Unde sicut si subtraheretur heretico panis triticeus, conficere non posset; ita nec si subtrahatur prælatio prælato, absolvere poterit; potest tamen baptizare, & conficere, quamvis ad sui damnationem.

Ad secundum dicendum, quod propositio habet veritatem, quando non deest materia, sicut est in proposito.

Ad tertium dicendum, quod ex ipsa culpa non subtrahitur materia, sicut per aliquam poenam: unde poena non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, sed ratione prædicta (in corp.)

QUÆSTIO XX.

De his in quos usus clavium exerceri potest.

in tres articulos divisa.

Deinde considerandum est de his in quos usus clavium exerceri potest.

Circa quod quaritur tria.

Primo, utrum sacerdos possit in quemlibet hominem uti clave, quam habet.

Secundo, utrum sacerdos possit semper suum subditum absolvere.

Tertio, utrum aliquis possit uti clavibus in suum superiorem.

ARTICULUS I. 78

Utrum sacerdos possit uti clave quam habet, in quemlibet hominem.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod sacerdos possit uti clave quam habet, in quemlibet hominem. Potestas enim clavium in sacerdotes descendit ex illa divina auctoritate, qua dixit: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis (Joan. xx. 22.) Sed illud indeterminate dictum est. Ergo potest ea uti in quoslibet.

Præterea. Clavis corporalis que aperit unam seram, aperit omnes alias ejusdem modi. Sed omne peccatum ejusdemque hominis est ejusdem rationis obstaculum respectu introitus cæli. Ergo si potest unum hominem sacerdos per clavem quam habet, absolvere, poterit & quoscunque alios.

Præterea. Sacerdotium novi Testamenti est perfectius quam veteris. Sed sacerdos veteris Testamenti poterat uti sua potestate quam habebat discernendi inter lepram & lepram, indifferenter in omnes. Ergo multo fortius sacerdos evangelicus potest uti potestate sua in omnes.

Sed contra est quod dicitur xvi. quæst. 1. in appendice Grat. ad cap. Adjicimus. Nul-

Nulli sacerdotum liceat parochianum alterius absolvere, aut ligare. Ergo non quilibet potest quemlibet absolvere.

Præterea. Judicium spirituale debet esse ordinatum quam temporale. Sed in judicio temporali non potest quilibet iudex quemlibet judicare. Ergo cum usus clavium sit iudicium quoddam, non potest sacerdos quilibet sua clavi in quemlibet uti.

Respondet dicendum, quod ea que circa singularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt. Unde sicut præter generalia medicina præcepta oportet adhiberi medicos, quibus præcipua universalia medicina singulis infirmis tribuitur, secundum quod debent, aptentur, ita in quolibet principatu, præter illum qui universalis præcepta legis tradit, oportet esse aliquos qui ea singulis, secundum quod debent, adaptent. Et propter hoc etiam in cælesti hierarchia sub Potestatibus, que indistincte præstant, ponuntur Principatus, qui singulis provinciis distribuuntur, & sub his Angeli, qui singulis hominibus in custodiam deputantur, ut patet ex his que dicta sunt in II. Lib. (dist. x. quæst. 1. art. 1. & 2. & I. P. quæst. cxi. art. 1. & 2.) Unde, & ita debet esse in prælatione Ecclesie militantis, ut apud aliquem esset prælatio indistincte in omnes, & sub hoc essent alii, qui super diversos potestatem distinctam acciperent. Et quia usus clavium requirit aliquam prælationis potestatem, per quam ille in quem usus clavium communicatur, efficiatur materia propria illius actus; ideo ille qui habet indistinctam potestatem super omnes, potest uti clavibus in omnes; illi autem qui sub eo distinctas potestates acceperunt, non in quoslibet uti possunt clavibus, sed in eos tantum qui eis in sortem venerunt: nisi in necessitate articulo, ubi nemini sacramenta sunt deneganda.

Ad primum ergo dicendum, quod ad absolutionem à peccato requiritur duplex potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas jurisdictionis. Prima quidem potestas æqualiter est in omnibus sacerdotibus, non autem secunda. Et ideo ubi Dominus Joan. xx. dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate que sequitur ordinem: unde, & sacerdotibus, quando ordinantur, illa verba dicuntur. Sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata. Matth. xvi. ut intelligatur, quod ipse præ aliis habet potestatem jurisdictionis. Potestas autem ordinis, quantum est de se, se extendit ad omnes absolvendos. Et ideo indeterminate Dominus dicit: Quorum remiseritis peccata, intelligens tamen, quod usus illius potestatis esse deberet, præsupposita potestate Petro collata, secundum ipsius ordinationem.

Ad secundum dicendum, quod clavium materialis non potest aperire nisi seram propriam nec aliqua virtus activa potest agere nisi in propriam materiam. Materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per jurisdictionem. Et ideo non potest aliquis clavem uti in eum in quem jurisdictionis non datur.

Ad tertium dicendum, quod populus Israel unus populus erat, & uno tantummodo templum habebat. Unde non oportebat sacerdotum jurisdictiones distingui, sicut nunc in Ecclesia, in qua congregate sunt diversi populi, & nationes.

ARTICULUS II. 79

Utrum sacerdos possit semper suum subditum absolvere.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod sacerdos non possit semper suum subditum absolvere. Sicut enim Augustinus dicit (alius Auctor Lib. de vera, & falsa penite. cap. xx.) in littera (IV. dist. xxx.) nullus officio sacerdotis uti debet, nisi immunis ab illis sit que in aliis iudicant. Sed quandoque contingit, quod sacerdos est participes criminis, quod subditus suus commisit, sicut cum mulierem subditam cognovit. Ergo videtur quod non semper possit in suos subditos potestate clavium uti.

Præterea. Per potestatem clavium homo ab omnibus defectibus curatur. Sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, à qua simplex sacerdos absolvere non potest. Ergo videtur quod non possit uti clavium potestate in illos qui talibus irriditi sunt.

Præterea. Sacerdotii nostri iudicium, & potestas per iudicium veteris sacerdotii figuratur. Sed minoribus iudicibus secundum legem non omnia competeat discutere, sed ad superiores recurrebant, ut dicitur Exodi xxv. 14. Si quid natum fuerit questionis inter vos, referetis ad eos. Ergo videtur quod nec sacerdos de gravius peccatis possit subditum suum absolvere, sed debet ad superiores remittere.

Sed contra. Cuiuscumque committitur principale, committitur, & accessorium. Sed sacerdotibus committitur, quod subditis suis Eucharistiam dispensat, ad quam ordinatur absolutio a peccatis quibuscumque. Ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest subditum suum absolvere, quantum est de clavium potestate.

Præterea. Gratia omne peccatum tollit, quantumcumque sit parva. Sed sacerdos facramenta dispensat, quibus gratia datur. Ergo, quantumcumque sit parva, datur.

(a) Vulgata emittit inter vos. S. Tb. Op. Tomo VI.

quantum est de potestate clavium, de omnibus peccatis absolvere potest.

Respondeo dicendum, quod potestas ordinis, quantum est de se, extendit se ad omnia peccata remittenda. Sed, quia ad usum huiusmodi potestatis requiritur iurisdicção, quæ à majoribus in inferiores descendit; ideo potest superiorem aliqui sibi reservare, in quibus iudicium inferiorem non committat: alias de quolibet potest simplex sacerdos absolvere, habens iurisdicçãoem. Sunt autem quinque casus in quibus oportet, quod simplex sacerdos penitentem ad superiorem remittat. Primus est quando est solemnis penitentia imponenda, quia eius minister proprius est Episcopus. Secundus est de excommunicatis, quando inferior sacerdos non potest absolvere, ut pote quando est à superiore excommunicatus. Tertius, quando invenit irregularitatem contractam, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus, de incendiariis. Quintus, quando est conclusio in aliquo Episcopatu, quod enormia crimina ad terrorem referentur Episcopo: quia consuetudo dat, vel aufert in talibus potestatem.

Ad primum ergo dicendum, quod in tali casu nec sacerdos debet audire confessionem mulieris cum qua peccavit, de illo peccato, sed debet ad altum mittere; nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad altum eundi, vel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculum, tum, quia est minor verecundia. Si tamen absolvere, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quod non debeat esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti. (a)

Ad secundum dicendum, quod penitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat, non autem ab omnibus defectibus poenæ, quia adhuc post perfectam penitentiam de homicidio aliquis remanet irregularis. Unde sacerdos potest de crimine absolvere, & pro poenâ amovenda debet ad superiorem remittere, nisi in excommunicatione; quia absolutio ab ipsa debet precedere absolutionem à peccato: quia quamdiu aliquis est excommunicatus, non potest recipere aliquod Ecclesiæ sacramentum.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit quantum ad hæc in quibus sibi superiores potestatem iurisdicçãois reservant.

(a) Vide constitutiones duas Benedicti XIV. alteram ann. 1741. cuius initium Sacramentum penitentiae, alteram vero ann. 1745. quæ incipit Apostolici muneris.

ARTICULUS III.

Utrum aliquis uti possit clavibus in sum superiorem.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod aliquis, non possit uti clavibus in sum superiorem. Actus enim sacramentalis quilibet requirit propriam materiam. Sed propria materia usus clavium est persona subiecta, ut dictum est (quæst. præc. art. 6.) Ergo in eo qui non est subditus, non potest clavibus sacerdos uti.

2. Præterea. Ecclesia militans imitatur triumphantem. Sed in caelesti Ecclesia inferior Angelus nunquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. Ergo nec aliquis inferior sacerdos potest uti actione hierarchica, quæ est per absolutionem, in superiorem.

3. Præterea. Iudicium poenitentiae debet esse ordinatius quam iudicium exterioris fori. Sed in exteriori foro inferior non potest excommunicare, aut absolvere superiorem. Ergo videtur quod nec in foro poenitentiae.

Sed contra. Superior Prælati etiam circumdatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare. Sed remedium contra peccatum est potestas clavium. Ergo, cum ipse non possit in seipsum clave uti, quia non potest esse simul iudex, & reus, videtur quod possit inferior in ipsum clavibus potestate uti.

Præterea. Absolutio, quæ fit per virtutem clavium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ. Sed inferior potest superiori Eucharistiæ dispensare, si petat. Ergo, & clavium potestate in ipsum uti, si se ei subiecerit.

Respondeo dicendum, quod potestas clavium, quantum est de se, extendit se ad omnes, ut dictum est (art. præc.) Sed, quod in aliquem sacerdos non possit potestate clavium uti, contingit ex hoc quod ejus potestas est ad aliquos specialiter limitata. Unde ille qui limitavit, potest extendere in quem voluerit: & propter hoc etiam potestatem ei dare potest in seipsum; quamvis ipse in seipsum uti clavium potestate non possit, quia potestas clavium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium: sibi ipsi enim aliquis subiectus esse non potest.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis Episcopus, quem simplex sacerdos absolvit, sit superior eo simpliciter; est tamen inferior eo, in quantum ei se ut peccatorem subiecit.

Ad secundum dicendum, quod in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius.

(a) Vide constitutiones duas Benedicti XIV. alteram ann. 1741. cuius initium Sacramentum penitentiae, alteram vero ann. 1745. quæ incipit Apostolici muneris.

cujus inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus. Et ideo non est simile.

Ad tertium dicendum, quod iudicium exterius est secundum homines; sed iudicium confessionis est quoad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quod peccat, non autem apud hominum prælationes. Et ideo in exteriori iudicio, sicut nullus in seipsum sententiam dare potest excommunicationis, ita nec alteri committere, ut se excommunicet. Sed in foro conscientie potest alteri committere suam absolutionem; quia ipse uti non potest. Vel dicendum, quod absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clavium, & ex consequenti respicit iurisdicçãoem; sed excommunicatio respicit totaliter iurisdicçãoem. Quantum autem ad potestatem ordinis omnes sunt æquales, non autem quantum ad iurisdicçãoem. Et ideo non est simile.

QUÆSTIO XXI.

De excommunicationis definitione, congruitate, & causa, in quatuor articulis divisa.

Consequenter videndum est de excommunicatione. De qua primo considerandum est de definitione excommunicationis, & congruitate, & causa. Secundo, de eo qui potest excommunicare, & excommunicari. Tertio, de participatione cum excommunicatis. Quarto, de absolutione ab excommunicatione.

Circa primum quaeruntur quatuor.

Primo, utrum convenienter excommunicatio definiatur.

Secundo, utrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

Tertio, utrum aliquis pro aliquo temporali damno fit excommunicandus.

Quarto, utrum excommunicatio injuste lata aliquem effectum habeat.

ARTICULUS I.

Utrum competens sit hæc definitio excommunicationis: Excommunicatio est separatio à communione Ecclesiæ, &c.

Secundo, utrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

Tertio, utrum aliquis pro aliquo temporali damno fit excommunicandus.

Quarto, utrum excommunicatio injuste lata aliquem effectum habeat.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod in competens sit hæc definitio excommunicationis à quibusdam posita: Excommunicatio est separatio à communione Ecclesiæ quoad fructum, & suffragia generalia. Suffragia enim Ec-

clesiæ valent eis pro quibus sunt. Sed Ecclesia orat pro eis qui extra Ecclesiam sunt, sicut pro hæreticis, & paganis. Ergo etiam pro excommunicatis, qui extra Ecclesiam sunt: & sic eis suffragia Ecclesiæ valent.

Præterea. Nullus amittit suffragia Ecclesiæ nisi per culpam. Sed excommunicatio non est culpa, sed poenâ. Ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

Præterea. Fructus Ecclesiæ non videntur esse aliud quam suffragia: non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. Ergo inconvenienter utrumque ponitur.

Præterea. Excommunicatio minor quædam excommunicatio est. Sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. Ergo definitio non est convenientis.

Respondeo dicendum, quod ille qui per baptismum in Ecclesia ponitur, ad duos adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium, & participationem sacramentorum; & hoc secundum præsupponit primum: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant. Et ideo aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem dupliciter. Uno modo ita, quod separatur tantum à participatione sacramentorum: & hæc est excommunicatio minor. Alio modo ita, quod excludatur ab utroque: & sic est excommunicatio major, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quod excludatur à communione fidelium, & non à participatione sacramentorum, ratione jam dicta: quia scilicet fideles in sacramentis communicant. Sed communicatio fidelium est duplex: quædam in spiritualibus, sicut sunt mutua orationes, & conventus ad sacra percipienda; quædam in corporalibus actibus legitimis: quibus quidem communicationes his verbis continentur.

Si pro dei illi anathema quis efficiatur, Os, orare, vale, communicio, mensa negatur. Or, scilicet ne oculus deur; Orare, ne cum excommunicatis oremus; Vale, ne saluentur: Communicio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis aliquis communicet; Mensa negatur, ne aliquis cum eis in mensa comedat. Præmissa ergo definitio importat separationem à sacramentis, in hoc quod dicit, quoad fructum; & à communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit, & suffragia Ecclesiæ communia.

Præterea. Nullus amittit suffragia Ecclesiæ nisi per culpam. Sed excommunicatio non est culpa, sed poenâ. Ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

Præterea. Fructus Ecclesiæ non videntur esse aliud quam suffragia: non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. Ergo inconvenienter utrumque ponitur.

Præterea. Excommunicatio minor quædam excommunicatio est. Sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. Ergo definitio non est convenientis.

Respondeo dicendum, quod ille qui per baptismum in Ecclesia ponitur, ad duos adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium, & participationem sacramentorum; & hoc secundum præsupponit primum: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant. Et ideo aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem dupliciter. Uno modo ita, quod separatur tantum à participatione sacramentorum: & hæc est excommunicatio minor. Alio modo ita, quod excludatur ab utroque: & sic est excommunicatio major, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quod excludatur à communione fidelium, & non à participatione sacramentorum, ratione jam dicta: quia scilicet fideles in sacramentis communicant. Sed communicatio fidelium est duplex: quædam in spiritualibus, sicut sunt mutua orationes, & conventus ad sacra percipienda; quædam in corporalibus actibus legitimis: quibus quidem communicationes his verbis continentur.

Si pro dei illi anathema quis efficiatur, Os, orare, vale, communicio, mensa negatur. Or, scilicet ne oculus deur; Orare, ne cum excommunicatis oremus; Vale, ne saluentur: Communicio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis aliquis communicet; Mensa negatur, ne aliquis cum eis in mensa comedat. Præmissa ergo definitio importat separationem à sacramentis, in hoc quod dicit, quoad fructum; & à communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit, & suffragia Ecclesiæ communia.

Præterea. Nullus amittit suffragia Ecclesiæ nisi per culpam. Sed excommunicatio non est culpa, sed poenâ. Ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

Præterea. Fructus Ecclesiæ non videntur esse aliud quam suffragia: non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. Ergo inconvenienter utrumque ponitur.

Præterea. Excommunicatio minor quædam excommunicatio est. Sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. Ergo definitio non est convenientis.

Respondeo dicendum, quod ille qui per baptismum in Ecclesia ponitur, ad duos adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium, & participationem sacramentorum; & hoc secundum præsupponit primum: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant. Et ideo aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem dupliciter. Uno modo ita, quod separatur tantum à participatione sacramentorum: & hæc est excommunicatio minor. Alio modo ita, quod excludatur ab utroque: & sic est excommunicatio major, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quod excludatur à communione fidelium, & non à participatione sacramentorum, ratione jam dicta: quia scilicet fideles in sacramentis communicant. Sed communicatio fidelium est duplex: quædam in spiritualibus, sicut sunt mutua orationes, & conventus ad sacra percipienda; quædam in corporalibus actibus legitimis: quibus quidem communicationes his verbis continentur.

Si pro dei illi anathema quis efficiatur, Os, orare, vale, communicio, mensa negatur. Or, scilicet ne oculus deur; Orare, ne cum excommunicatis oremus; Vale, ne saluentur: Communicio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis aliquis communicet; Mensa negatur, ne aliquis cum eis in mensa comedat. Præmissa ergo definitio importat separationem à sacramentis, in hoc quod dicit, quoad fructum; & à communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit, & suffragia Ecclesiæ communia.

Præterea. Nullus amittit suffragia Ecclesiæ nisi per culpam. Sed excommunicatio non est culpa, sed poenâ. Ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

Præterea. Fructus Ecclesiæ non videntur esse aliud quam suffragia: non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. Ergo inconvenienter utrumque ponitur.

Præterea. Excommunicatio minor quædam excommunicatio est. Sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. Ergo definitio non est convenientis.

Respondeo dicendum, quod ille qui per baptismum in Ecclesia ponitur, ad duos adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium, & participationem sacramentorum; & hoc secundum præsupponit primum: quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant. Et ideo aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationem dupliciter. Uno modo ita, quod separatur tantum à participatione sacramentorum: & hæc est excommunicatio minor. Alio modo ita, quod excludatur ab utroque: & sic est excommunicatio major, quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quod excludatur à communione fidelium, & non à participatione sacramentorum, ratione jam dicta: quia scilicet fideles in sacramentis communicant. Sed communicatio fidelium est duplex: quædam in spiritualibus, sicut sunt mutua orationes, & conventus ad sacra percipienda; quædam in corporalibus actibus legitimis: quibus quidem communicationes his verbis continentur.

Si pro dei illi anathema quis efficiatur, Os, orare, vale, communicio, mensa negatur. Or, scilicet ne oculus deur; Orare, ne cum excommunicatis oremus; Vale, ne saluentur: Communicio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis aliquis communicet; Mensa negatur, ne aliquis cum eis in mensa comedat. Præmissa ergo definitio importat separationem à sacramentis, in hoc quod dicit, quoad fructum; & à communione fidelium quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit, & suffragia Ecclesiæ communia.

Similiter; & pro excommunicatis orari potest, quamvis non inter orationes, que pro membris Ecclesie fiunt; & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excommunicatione manent, sed oratur; ut detur eis spiritus penitentie; ut ab excommunicatione solvantur.

Ad secundum dicendum, quod suffragia alicujus valent alicui secundum quod ei continentur. Potest autem actio unius alteri continuari dupliciter. Uno modo ex vi caritatis, que omnes fideles connectit; ut sunt unum in Deo; sicut dicitur in Psalm. cxxxviii. 63. *Particeps ego sum omnium timentium te.* Et hanc continuationem excommunicatio non intercipit: quia iuste quis excommunicari non potest nisi pro culpa mortali, per quam quis a caritate iam divisus est, etiam si non excommunicatur. Injusta autem excommunicatio caritatem alicui auferre non potest; cum sic de maximis bonis, que non possunt alicui invito auferri. Alio modo pro intentionem suffragia facientis, que in aliquem fertur, pro quo sunt; & hanc continuationem excommunicatio intercipit: quia Ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab universitate fidelium, pro quibus suffragia facit. Unde suffragia Ecclesie eis non possunt, que pro tota Ecclesia fiunt; nec ex persona Ecclesie oratio pro eis inter membra Ecclesie fieri potest; quamvis aliqua persona privata possit ad eorum conversionem aliquod suffragium pro intentionem dirigere.

Ad tertium dicendum, quod fructus spiritualis Ecclesie non solum est ex suffragiis, sed etiam ex perceptione sacramentorum, & ex convivio fidelium.

Ad quartum dicendum, quod minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat: & ideo non oportet, quod totaliter ei excommunicationis definitio conveniat, sed solum quoad aliquid.

ARTICULUS II. 82

Utrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod Ecclesia nullum debeat excommunicare. Quia excommunicatio maledictio quedam est. Sed Rom. xlii. prohibetur maledicere. Ergo Ecclesia excommunicare non debet.

2. Præterea. Ecclesia militans debet initari triumphantem. Sed ut in epist. Juda legitur: *Cum Michael Archangelus cum diabolo altercaverit de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemia; sed dixit: Imperet tibi Dominus.* Ergo nec Ecclesia militans debet ali-

cui iudicium maledictionis, vel excommunicationis inferre.

3. Præterea. Nullus est in manu hostis tradendus, nisi omnino desperatus. Sed per excommunicationem traditur aliquis in manu Satane, ut patet I. Corinth. v. Cum ergo de nemine sit desperandum in ista vita, Ecclesia nullum debet excommunicare.

Sed contra est, quod Apostolus I. Corinth. v. mandat quemdam excommunicari, sive tradidi Satane.

Præterea. Matth. xviii. 17. dicitur de illo qui Ecclesiam audit contemnit: *Sic tibi sicut Ethnicus, & Publicanus.* Sed Ethnicus sunt extra Ecclesiam. Ergo, & illi qui Ecclesiam audit contemnit, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

Respondeo dicendum, quod iudicium Ecclesie conforme debet esse iudicio Dei. Deus autem peccatores multipliciter punit: uno modo flagellis castigando, ut ad bonum eos trahat; alio modo hominem sibi relinquendo, ut auxiliis subtrahis, quibus a malo præpediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, a quo superbus discesserat. Et quantum ad utrumque Ecclesia in excommunicationis sententia divinum iudicium imitatur. In quantum enim aliquem a communionem fidelium separat, ut erubescat, imitatur divinum iudicium, quo per flagella castigat in quantum autem a suffragiis, & aliis spiritualibus separat, imitatur divinum iudicium, quo hominem sibi relinquit, ut per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat.

Ad primum ergo dicendum, quod maledictio potest esse dupliciter. Uno modo ita, quod in malo, quod interrogat, vel dicit, per intentionem sistat: & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita, quod malum quod quis maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinat qui maledicitur: & sic maledictio quandoque est licita, & salutifera; sicut etiam medicus aliquod nocuum inferri infirmo, ut sectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

Ad secundum dicendum, quod diabolus incorrigibilis est: & ideo non est susceptibilis alicujus boni per excommunicationis penam.

Ad tertium dicendum, quod ex hoc ipso, quod aliquis suffragiis Ecclesie privatur, triplex incommodum incurrit, per tria que quis ex suffragiis Ecclesie consequitur. Valent enim ad augmentum gratie eis qui eam habent, vel ad merendum eis qui non habent: & quantum ad hoc magister Sententiarum dicit (IV. dist. xviii.) quod *gratia Dei per excommunicationem subtrahitur.* Valent etiam ad custodiam virtutis: & quantum ad hoc dicit, quod *prolestio subtrahitur*, non quod omnino a Dei providentia excludatur

excommunicatus, sed ab illa protectione quam filios Ecclesie specialiori modo custodit. Valent etiam ad defensionem ab hoste: & quantum ad hoc dicit, quod *diabolo major potestas inveniri in ipsum datur, & spiritualiter, & corporaliter.* Unde in primitiva Ecclesia, quando oportebat per signa homines ad fidem invitare, sicut Spiritus Sancti donum visibili signo manifestabatur, ita & excommunicatio corporali vexatione a diabolo innotescerat. Nec est inconveniens, si ille qui non est desperatus, hosti detur: quia non datur quasi damnandus, sed quasi corrigendus; cum in potestate Ecclesie sit ex ejus manu ipsum, cum voluerit, eripere.

ARTICULUS III. 83

Utrum aliquis pro aliquo temporali damno debeat excommunicari.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod nullus pro aliquo temporali damno debeat excommunicari. Quia pena non debet excedere culpam. Sed pena excommunicationis est privatio alicujus boni spiritualis, quod omnibus bonis temporalibus præminet. Ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

2. Præterea. Nulli malum pro malo reddere debemus, secundum Apostoli præceptum (Rom. xlii.) Sed hoc esset malum pro malo reddere; si pro tali damno quis excommunicaretur. Ergo nullo modo hoc debet fieri.

Sed contra est, quod Petrus Ananiam, & Saphiram pro defraudatione pretii agri sententia mortis damnavit (Act. v.) Ergo, & Ecclesia licet pro temporalibus damnis excommunicare.

Respondeo dicendum, quod per excommunicationem iudex ecclesiasticus excommunicatos excludit a regno quodammodo. Unde cum non debeat a regno excludere nisi indignos, ut ex definitione clavis patuit (quæst. xvii. art. 2.) nec aliquis reddatur dignus, nisi per peccatum mortale caritatem amiserit; que est via ducens ad regnum; ideo nullus excommunicari debet nisi pro peccato mortali. Et, quia in damnificando aliquem corporaliter, vel in rebus temporalibus, aliquis mortaliter peccat, & contra caritatem facit; ideo pro damno temporali illato Ecclesia aliquem excommunicare potest. Sed, quia excommunicatio est gravissima poenarum, poenarum autem medicinae sunt, secundum Philosophum in II. Ethic. (cap. iii. a princ.) sapientis autem medici est a levioribus incipere medicinis, & minus periculosos; ideo excommunicatio insigri non debet etiam pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, vel non

veniendo ad iudicium, vel ante terminationem iudicii sine licentia recedendo, vel determinationem non parendo. Tunc enim, postquam monitus fuerit, si obediens contempserit, contumax reputatur; & excommunicari debet a iudice jam non habente quid contra ipsum faciat amplius.

Ad primum ergo dicendum, quod culpæ quantitas non mensuratur ex nocuumto, quod quis facit, sed ex voluntate culpæ, contra caritatem agens. Et ideo quamvis poena excommunicationis excedat nocuumtum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

Ad secundum dicendum, quod cum aliquis per poenam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia poenæ medicinae sunt, ut dictum est (in corp. art.)

ARTICULUS IV. 84

Utrum excommunicatio injuste lata aliquem efficiat habere.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod excommunicatio injuste lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio, & gratia Dei subtrahitur: que non potest injuste subtrahi. Ergo excommunicatio injuste lata non habet effectum.

2. Præterea. Hieronymus dicit (sup. illud Matth. xvi. *Tibi dabo claves*), quod est de supercilio Pharisæorum, *asfirmare esse ligatum, vel solutum, qui ligatur, vel solutus injuste.* Sed eorum supercilium erat superbum, & erroneum. Ergo excommunicatio injusta nullum habet effectum.

Sed contra. Secundum Gregorium (hom. xxvi. in Evang. circ. med.) *sententia Passaris, sive iusta, sive injusta, in tenenda est.* Non autem esset tenenda, nisi aliquid noceret etiam injusta. Ergo, &c.

Respondeo dicendum, quod excommunicatio potest dici injusta dupliciter. Uno modo ex parte excommunicantis; sicut cum odio, vel ex ira aliquis excommunicatur: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamvis ille qui excommunicatur, peccet: quia iste iuste patitur, quamvis ille injuste faciat. Alio modo ex parte ipsius excommunicationis, vel quia causa excommunicationis est indebita, vel quia fertur sententia, juris ordine prætermisso: & tunc, si sic talis error ex parte sententiæ, qui sententiam nullam esse faciat, non habet effectum, quia non est excommunicatio; si autem talis error non annullat sententiam, habet effectum suum; & debet excommunicatus humiliter obedire (& erit ei ad meritum) & vel ad superiorem petere ab excommunicante, vel ad absolventem iudicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipso mortaliter